

Noot bij HR 30 mei 2008 (Endstra tapes)

Inleiding

1. Toen de vastgoedhandelaar Endstra van maart 2003 tot januari 2004 op de achterbank van een rondrijdende auto op zijn initiatief met de recherche gesprekken voerde, die op tapes werden opgenomen, had hij niet kunnen bevroeden dat deze gesprekken drie jaar later het gehele auteursrechtelijke wereldje in Nederland op zijn kop zouden zetten. Hij heeft het niet mogen meemaken. Op 17 mei 2004 werd hij voor zijn huis in Amsterdam doodgeschoten. De oorzaak van deze opwinding is dat de Parool journalisten Middelburg en Vugts een kopie in handen kregen van het proces-verbaal dat de opsporingsambtenaren hadden gemaakt, en daarover in maart en april 2006 in het Parool begonnen te publiceren. We zullen die praktijk van publicatie uit uitgelekte strafdossiers maar de ‘nieuwe justitiële transparantie’ van Nederland noemen. De uitgeverij Nieuw Amsterdam rook winst en publiceerde in mei 2006 onder de titel *De Endstra tapes* een boek, dat de integrale tekst van de gesprekken met een inleiding van de beide journalisten bevat. Het boek werd meteen een bestseller. De erven Endstra dagvaardden de uitgeverij en de beide journalisten wegens inbreuk op het hun (als erfgenamen) toekomende auteursrecht op de opgenomen gesprekken en wegens schending van hun privacy. De auteursrechtelijke vordering riep direct de vraag op of de vastgelegde gesprekken wel ‘een werk’ in de zin van artikel 10 Aw vormen. Daarover gaat de beslissing van de Hoge Raad. Ik wijs er wel op dat de Hoge Raad in 5.4.2 op het incidentele cassatiemiddel een duidelijke aanwijzing geeft aan welke eisen een (in deze procedure tardief ingestelde) vordering tot vergoeding van proceskosten op grond van artikel 14 van de Handhavingsrichtlijn moet voldoen, en volgens welke criteria de rechter die vordering moet beoordelen. De overweging spreekt voor zich zelf. Dat is veel minder het geval met de overwegingen in het principale cassatieberoep. Ik zal hierna eerst iets over de privacy kant zeggen, en daarna over het ‘werk’ begrip en over het (hiermee in deze casus nauw verbonden) ‘makerschap’.

Privacy ?

2. De argeloze toeschouwer zou denken: wat heeft deze kwestie met auteursrecht te maken? Het gaat toch om de schending van privacy en de bedongen geheimhouding van Endstra. Endstra heeft het initiatief voor die gesprekken genomen en vertrouwelijkheid bedongen omdat hij zich in een levensbedreigende situatie bevond. De ongebruikelijke procedure bij de informatieoverdracht (gesprekken verdekt op de achterbank van een rijdende auto) was met het oog op zijn veiligheid vastgelegd. De informatie die hij in die gesprekken prijs gaf ging over de afpersingen door Willem H. (de verklaringen vormden het pièce de résistance van het bewijs van het OM in de afpersingszaak tegen Willem H.) en openbaarmaking daarvan zouden hem ernstig kunnen schaden. Gelet op het vervolg van de affaire (de moord op Endstra vier maanden na het laatste gesprek) waren deze voorzorgen terecht. In twee instanties is het privacy argument echter afgewezen. Het Hof acht de belangen van de erven zelf te licht (2 keer ro 4.11 van het arrest van het Hof). Wat ik mis in deze afweging is dat het de publicatie van een geheim ambtelijk document betrof. Zeker sinds het Stoll-arrest van het EHRM (EHRM 25 april 2006 (tezamen met de uitspraak in de zaak Damman, ook tegen Zwitserland, van dezelfde datum en gepubliceerd in NJ 2007, nrs 126 en 127; Grand Chamber, EHRM 10 december 2007, NJ 2008, nr. 236), zijn dan de vraag of het hele document moest worden gepubliceerd, het algemeen belang bij (voortgezette) publicatie en de wijze van publicatie, afwegingsfactoren. Ik wijs voorts op de zaak Craxi, waarin het EHRM oordeelde dat het publiceren van hele transcripten van afgeluisterde telefoongesprekken die zich in een strafdossier bevonden, inbreuk van de privacy van de afgeluisterde politicus Craxi opleverden. (EHRM 17 juli 2003, appl. 25337/94). Deze kwestie is in cassatie niet meer aan de orde gesteld.

Wat is een werk?

3. Zijn de Endstra tapes een ‘werk’? Op deze vraag heeft geheel auteursrechtelijk Nederland zich nog tijdens de procedure gestort om al of niet op verzoek van partijen daarover standpunten te gaan innemen. De Advocaat-Generaal bespreekt alle commentaren in paragraaf 4 E waarnaar ik verwijs voor de vindplaatsen.

4. De Auteurswet definieert het begrip ‘werk’ niet. Het heeft het in artikel 1 over ‘een werk van letterkunde, wetenschap of kunst’ en somt in artikel 10 lid 1 onder 1^e tot 12^e voorbeelden van werken op die de wetgever zoal voor ogen had, om het lid af te sluiten met de volzin: ‘en in het algemeen ieder voortbrengsel op het gebied van letterkunde, wetenschap of kunst, op welke wijze of in welke vorm het ook tot uitdrukking is gebracht.’ Het auteursrecht komt zonder enige vormeis of beoordeling vooraf tot stand, en daarin onderscheidt het zich van het octrooirecht. Het grote geld van creatieve vormgeving is naar de industriële toepassingen gegaan. Deze twee factoren hebben gemaakt dat het auteursrecht ver buiten de domeinen ‘letterkunde, wetenschap of kunst’ in de concurrentiestrijd wordt ingezet: bij ieder nabootsingsgeschil van een product van de industriële informatiemaatschappij kan het als wapen worden gebruikt. Als subjectief recht verschaft het bewijsrechtelijke voordelen ten opzichte van de onvoorspelbare afweging van belangen in het kader van de maatschappelijke zorgvuldigheidsnorm. De beperking tot de door de wetgever omliggende gebieden is dus geheel verwaterd. De Advocaat-Generaal noemt dat onder verwijzing naar de literatuur ‘modern auteursrecht’ (4.6 van zijn conclusie). Die moderniteit is allerm minst onomstreden (zie Spoor, Verkade & Visser, nr. 3.14 en de daar behandelde opvatting van Grosheide). Bij de uitleg van artikel 2 Berner Conventie is de domeinbegrenzing niet verlaten, zie *Dreier*, in: *Dreier/Hugenholtz, Concise European Copyright*, BC art. 2, notes 1 en 2, Alphen a/d Rijn: Kluwer Law International 2006, en *Ricketson & Ginsburg, The International Copyright and Neighbouring rights*, Oxford: Oxford University Press 2008, I, p. 406 en 409, die er op wijzen dat de historische discussies rond artikel 2 BC de omschrijving van de domeinen nadrukkelijk betrokken op de afpaling van het werkbegrip. Het loslaten van de domeinbegrenzing heeft vooral een enorme uitbreiding van het auteursrecht in de richting van de technologie gegeven, een gebied dat van oudsher geregeerd wordt door de veel strengere regels van het octrooirecht en know how bescherming. Een voorbeeld is het binnen de EG onder het auteursrecht brengen van een technisch procédé als het ontwerpen van computerprogramma’s. Ook de HR heeft zich de afgelopen jaren niet onbetuigd gelaten door een verzameling reactievergelijkingen ten behoeve van het productieproces van ethyleen en propyleen een ‘werk’ te achten (*Technip/Goossen*; HR 24 februari 2006, *AMI* 2006/5, nr. 13 met noot van A.A. Quaedvlieg). Een ander voorbeeld is de auteursrechtelijke bescherming van een parfum, in wezen een auteursrechtelijke bescherming van een technische bereidingswijze (*Kefoca/ Lancôme*, HR 16 juni 2006, *NJ* 2006, 585, m.nt. J.A. Spoor, en waarover ook P.B. Hugenholtz, *AA* (55) 2006, 11, p. 821, K.J. Koelman *AMI* 2006/5, nr. 14 en ondergetekende in de Spoorbundel, ‘Auteursrecht op parfum, de definitieve verdamping van het werkbegrip’, Amsterdam: Uitgeverij de Lex 2007, p. 65-79).

5. Maar als de domeinen geen begrenzing meer aanreiken wat dan wel? De begrenzing heeft de rechtspraak trachten aan te brengen door de criteria dat een werk ‘oorspronkelijk’ is en dat het ‘het persoonlijk stempel van de maker’ moet dragen, twee criteria die men niet in de wet zal vinden. Ik verwijs naar paragraaf 4 C van de conclusie van de Advocaat-Generaal, waarin deze jurisprudentie uitvoerig wordt besproken. Daarmee is echter de voorvraag (stilzwijgend) overgeslagen, namelijk wanneer iets als een ‘werk’ (een geestesproduct) kwalificeert, zoals bij een (Europese) octrooiaanvraag eerst wordt onderzocht of het om een octrooieerbare *uitvinding* gaat. In dit geschil heeft die voorvraag wel een bijzondere relevantie, omdat het ging om een alledaagse handeling, weliswaar een

handeling onder buitengewone omstandigheden, maar toch alledaags, namelijk het afleggen van een verklaring tegenover de recherche. De grens of iets een ‘werk’ is, is een middel om de informatie vatbaar voor een recht van intellectuele eigendom te scheiden van de informatie die onderdeel vormt van het geheel van dagelijkse zakelijke en privé communicaties tussen burgers. Ik heb mij wel eens met die vraag beziggehouden om een grens te trekken tussen de wereld van de dagelijkse handelingen en die van ‘kunstzinnige’ handelingen (‘Vormen handelingen en arbeid een werk?’, in: *AMI* 1986, p. 24). Die twee werelden zijn te onderscheiden door alleen die handelingen als ‘werken’ aan te merken wanneer daaraan een min of meer herhaalbaar programma (een ‘concept’, een ‘plan’, een ‘ontwerp’) ten grondslag ligt. Het Hof heeft de voorvraag in zijn arrest trachten te betrekken door te overwegen dat het ‘werk door zijn maker als coherente creatie is geconcipieerd.’ Het Hof legt dat nader uit: ‘De als transcript weergegeven gesprekken vertonen veeleer het beeld van een spontaan uit de mond gerolde zakelijke informatieoverdracht door Endstra in antwoord op gestelde vragen. Hoewel Endstra ook wel zal hebben nagedacht over wat hij wel en niet tegenover de rechercheurs wilde loslaten en daarbij selectief te werk zal zijn gegaan, komt bepaald niet tot uiting dat hij er bewust voor heeft gekozen zijn verhaal in deze vormgeving te gieten.’

6. Dat het hier om de thans voor het eerst expliciet gestelde voorvraag ging, heb ik in de conclusie van de Advocaat-Generaal niet kunnen lezen. Deze stelt het zo voor dat het Hof aan de bekende criteria ‘oorspronkelijk’ en ‘persoonlijk stempel’ een nieuw ‘geestelijke coherentie’ criterium heeft willen toevoegen (zie 4.22-4.23). Naar mijn mening doet het Hof iets anders. Het neemt in zijn arrest het maatgevende arrest Van Gelder/Van Rijn (HR 28 juni 1946 *NJ* 1946, 712) als uitgangspunt. Dit is het arrest waarin het criterium ‘persoonlijk stempel’ werd geïntroduceerd, in de letterlijke (ook door het Hof geciteerde) bewoordingen van de HR: ‘dat alleen de vormgeving, die de uiting is van datgene wat de maker tot zijn arbeid heeft bewogen, de bescherming van het auteursrecht geniet.’ Het Hof zegt dan letterlijk: ‘Die eis (van de coherente creatie) kan ook worden afgeleid uit het nog steeds maatgevende standaardarrest Van Gelder/Van Rijn.’ Het Hof gebruikt dat arrest dus om een omlijning te vinden van het ‘werk’ begrip. Dit vindt in de ogen van de Hoge Raad geen genade.

7. De Advocaat-Generaal laat zijn analyse van de jurisprudentie van de Hoge Raad uitmonden in een toepassing op deze zaak (4.23.9 en 10). Hij stelt dat uit de jurisprudentie van de Hoge Raad volgt dat voor de vraag of de ‘achterbankgesprekken’ een ‘werk’ vormen, beslissend is of deze vatbaar zijn voor menselijke waarneming en een eigen persoonlijk karakter hebben en het stempel van de maker dragen en niet enkel een technisch effect beogen. Hij leidt (4.23.10) uit het arrest Timans/Haarsma (HR 8 september 2006 *AMI* 2006, p. 220 m.nt. Koelman) bovendien af dat hoge functionaliteit de marges voor originaliteit niet hoeft te verkleinen, zodat ook ‘spontaan uit de mond gerolde informatieoverdracht in antwoord op gestelde vragen’ origineel kan zijn en de toets van een persoonlijk stempel kan dragen. In 4.25-4.27 verwerpt hij de eis van de geestelijke coherentie, omdat dan allerlei onaffe, niet bedoelde en geestelijk onvolwaardige uitingen (waaronder die van zijn buurvrouw, kinderen en zwakbegaafden) buiten de auteursrechtelijke boot zouden vallen.

8. Ik lees de overwegingen 4.5.1 en 4.5.2 aldus dat de HR het oorspronkelijkheidscriterium terugbrengt tot de eis dat er niet van ontlening sprake mag zijn: het ‘werk’ mag niet een kopie of nabootsing van een eerder werk van een ander zijn. Daarmee komt de volle nadruk te liggen op de eis van het persoonlijk stempel, die de HR nu omschrijft als ‘dat sprake moet zijn van een vorm die het resultaat van scheppende arbeid en dus van creatieve keuzes, en die aldus voortbrengsel is van de menselijke geest. Daarbuiten valt in elk geval al hetgeen een vorm heeft die zo banaal is dat daarachter geen creatieve arbeid van welke aard ook valt aan te wijzen.’ Dit kan volgens de HR (4.5.2) niet betekenen dat

de eis moet worden gesteld dat ‘de maker bewust een werk heeft willen scheppen en bewust creatieve keuzes heeft gemaakt (...) en dat de maker voor de vorm heeft gekozen die het werk heeft gekregen (...) of dat het om een coherente creatie moet gaan’, omdat het om ‘een kenmerk gaat dat uit het voortbrengsel zelf is te kennen.’ Dat valt, aldus de Hoge Raad, ook niet uit het arrest Van Gelder/Polak af te leiden.

9. Als wij overwegingen 4.5.1 en 4.5.2 nader analyseren, vallen daarin een paar merkwaardige dingen op. De vraag of iets ‘bewust’ (volgens een ontwerp) is gemaakt of niet, laat zich wel degelijk uit het voorwerp zelf afleiden. Het is niet alleen in de kunstgeschiedenis algemeen gebruikelijk uit de voorwerpen zelf hun ‘geestelijke’ betekenis in de context waarin zij zijn gemaakt af te leiden, ook in het recht doen wij niets anders dan uit teksten en gedragingen bedoelingen in hun context afleiden (neem alleen al de Haviltex jurisprudentie). Dat kan dus geen argument zijn. De stellingen dat creatieve keuzes niet ‘bewust’ behoeven te zijn gemaakt, de vorm niet ‘bewust’ hoeft te zijn gekozen en een creatie niet ‘coherent’ hoeft te zijn, is in tegenspraak met de eis dat er sprake moet zijn van scheppende menselijke arbeid en creatieve keuzes. De ‘bewustheid’ is immers in de begrippen ‘creatieve keuzes’ en ‘scheppende arbeid’ geïmpliceerd: *Kiezen* betekent het *bewust* afwegen van alternatieven en *scheppen* het volgens een bepaald *ontwerp* iets maken. Daarvoor is niet nodig dat die keuze en dat ontwerp definitief, alledaags of onintelligent zijn. De ‘werken’ van de buurvrouwen, zwakbegaafden en kinderen die de Advocaat-Generaal ten tonele voert om de ‘coherentie’ eis van het Hof te bestrijden (4.26-4.33), kenmerken zich alle daardoor dat de betrokkene iets heeft *gemaakt*, ook al was hij of zij niet van plan er iets bijzonders mee te doen of is het resultaat incoherent.

10. Als we de betekenis van de termen in 4.5.1 ‘vertalen’ naar de nadere uitleg in 4.5.2 dan is het persoonlijk stempel niet veel meer dan een onbedoelde ‘vingerafdruk’ die aan iedere waarneembare menselijke communicatie een (vluchtig) subjectief karakter geeft. Dat is inderdaad ‘auteursrecht op alles’ (P.B. Hugenholtz, *NJB* 2008, p. 309) of, zoals ik het zou willen omschrijven met het spreekwoord: ‘ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is’; is dat ‘vogeltje’ een mens dan is het ‘auteur’ van al het getijl dat het in het dagelijks leven ten gehore brengt. Een lezing die deze, in mijn ogen absurde, consequenties wil vermijden, zou kunnen stellen dat de HR de eis van het persoonlijk stempel op ‘scheppende arbeid’ heeft betrokken, maar ik ben er niet zeker van dat daarin een beperking ligt besloten. Als men het begrip ‘scheppende arbeid’ zo uitholt als de AG uit de jurisprudentie van de HR afleidt, is dit begrip als onderscheidend criterium immers te verwaarlozen.

11. De HR heeft nog twee andere criteria toegevoegd, die mijns inziens geen van beide onderscheidend zijn. De keuzes zouden ‘creatief’ moeten zijn en wat ‘banaal’ of ‘triviaal’ is valt buiten de boot. Dit soort begrippen heeft men in de praktijk van de moderne kunst allang overboord gezet. Ze zouden de rechter bovendien dwingen om een esthetisch waardeoordeel te geven (‘Duchamp heeft wel gekozen om een urinoir te exposeren, maar die keuze is niet creatief.’ ‘Het urinoir van Duchamp is een triviale vorm’). Ik dacht dat we het tenminste over één ding in het auteursrecht eens waren, namelijk dat het niet de taak van de rechter is dit soort waardeoordelen te vellen.

12. Een van de manieren om het werkbegrip af te bakenen is, om nauwer aan te sluiten bij de omschrijving van de voorbeelden die artikel 10 Aw (in navolging van artikel 2 lid 1 BC) van beschermde werken geeft. Ricketson & Ginsburg (a.w. 409) stellen dat de algemene clausule ‘has to be treated with considerable caution.’ De Advocaat-Generaal vergelijkt het interview in 4.25 met een mondelinge voordracht in de zin van artikel 10 lid 1 onder 3^e Aw. Daarmee gaat hij echter voorbij aan de herhaalde discussies die er bij de tot standkoming en wijziging van de Berner Conventie over deze categorie zijn geweest, die daar is omschreven als: ‘lectures, addresses, sermons and other work of the same nature.’ Deze termen impliceren immers een planmatige voordracht door een persoon. Ricketson & Ginsburg (a.w. 418-419) geven aan dat de spontane uiting in de praktijk moeilijk zal zijn

te onderscheiden van de planmatige (dat zal de recher moeten doen), maar zeggen ook: 'With respect to interviews and conversations, by contrast, the phrase 'and other Works of the same nature' offers a useful dividing line. The oral Works listed are generally delivered by a single person; their 'nature' thus would be solo authorship. The 'nature' of interviews and conversations, on the other hand involves two interlocutors. The evidentiary problems of attributing authorship of components of the conversation or interview are accordingly considerable more complicated than for individually authored works. Their exclusion from the category of protected oral works thus is justified on principled and practical grounds. While it is open tot the member countries to extend protection to these kinds of works if they wish, there is nothing in the category of lectures, addresses, etc., in article 2 (1) requiring them to do so.' Hoewel de Auteurswet de bewoordingen van de BC niet letterlijk heeft overgenomen, impliceren de term 'mondelinge voordracht' en de wetsgeschiedenis niet dat Nederland een ruimere bescherming heeft willen geven dan de Berner Conventie. Dit is ook de aanpak van het door Senftleben in zijn noot in *AMI* geciteerde Bundesgerichtshof in 1980 ten aanzien van televisiepresentaties (*AMI* 2008/5, p. 140). Dit brengt mij op het in deze zaak met de omlijning van het werkbegrip nauw verwante vraag van het makerschap, dat in de beslissing niet aan de orde komt.

Wie is de auteur van een vastgelegd interview?

13. In cassatie ging het debat alleen over de vraag of de op tapes vastgelegde gesprekken een 'werk' vormen waarop auteursrecht rust, dat krachtens vererving op de erven is overgegaan. In deze gedachtegang is dus de ondervraagde persoon de 'auteur'. Bij het gesprek zijn echter meer partijen betrokken, zodat in ieder geval ook de vraag aan de orde is wie als 'maker' heeft te gelden. De Advocaat-Generaal benoemt het probleem in paragraaf 4B. Spoor, Verkade & Visser nr. 3.28 stellen dat het van de omstandigheden afhangt of de interviewer of de geïnterviewde 'de leiding' bij het gesprek heeft of de een dan wel de ander de maker is of allebei. Er is echter meer aan de orde. Een interview is een (stilzwijgende) overeenkomst tussen geïnterviewde en interviewer waarin de voorwaarden van publicatie meer of minder duidelijk kunnen zijn afgesproken (G.A.I. Schuijt, 'Interviewer en geïnterviewde', in: *Mediaforum* 2005-5, p. 189, zie ook diens *Vrijheid van Nieuwsgaring*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2006, hoofdstuk 5). Deze overeenkomst heeft naar mijn mening een gemengd auteurs- en privacyrechtelijk karakter, waarbij de auteursrechtelijke kant in beginsel bij de interviewer, de privacyrechtelijke kant in beginsel bij de geïnterviewde ligt (in beginsel: er zijn ook wel boekeninterviews waarbij de geïnterviewde door inspraak in de redactie van de eindversie mede-auteur wordt). De geïnterviewde stemt er mee in dat wat hij zegt, kan worden gepubliceerd in een vorm en frequentie die de interviewer kiest. Geschillen tussen de geïnterviewde en de interviewer hebben doorgaans een privacyrechtelijk karakter: 'Dat heb ik niet (zo) gezegd; dat heb ik "off the record" gezegd; dat heeft u uit zijn verband gerukt, enzovoort.' Het gaat over een verkeerde of op andere manier schadelijke voorstelling van de geïnterviewde persoon, en dat betreft dus de privacy. Het interview is het door de interviewer/regisseur gemaakte verslag van het gesprek en dat betreft dus het auteursrechtelijke deel: Net zoals wij bij een sportwedstrijd aan de wedstrijd zelf geen auteursrecht toekennen, maar aan het daarvan gemaakt *verslag* wel. Dat hoeft nog niet te betekenen dat er sprake is van een 'mondelinge voordracht' waar 'verslag' van wordt gedaan. Het hangt van de vragen af wat de geïnterviewde gaat verklaren, maar vaak verklaart de geïnterviewde niet hetzelfde als bij de voorbereiding van het gesprek heeft aangegeven te zullen gaan zeggen, en soms zegt hij dingen die hij helemaal niet van plan was om te verklaren, wat bij een mondelinge voordracht over het algemeen wel het geval is. Zou men de antwoorden van de geïnterviewde als een mondelinge voordracht moeten aanmerken, wat is dan het 'werk'?

Ieder antwoord, de verzameling antwoorden, een kort antwoord niet, een lang antwoord wel?

14. Onder v en vi van het arrest van de HR vinden we bij de feitelijke uitgangspunten dat de ambtenaren van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) de opgenomen gesprekken op schrift hebben gesteld, deels door een samenvatting van de inhoud, deels door een letterlijke op schriftstelling (transcript). Kennisneming van de transcripten (op 6 september 2008 te vinden op <http://www.vn.nl/Verhalen/Crime/ArtikelCrime/DeVolledigeEndstra-tapes.htm>) leert dat de verklaringen van Endstra in de transcripten van begin tot eind ‘vraag gestuurd’ zijn door de rechercheurs. Die vragen vormen een essentieel onderdeel van de ‘achterbankgesprekken’. Het praktische probleem dat Ricketson & Ginsburg in hun commentaar signaleren is dus levensgroot aanwezig. De kwestie van het makerschap was in cassatie niet aan de orde, maar wordt mijns inziens weer actueel na de verwijzing.

Enige macro overwegingen

15. Het slechten van de laatste drempels in het auteursrecht heeft naar mijn oordeel onaanvaardbare consequenties voor het openbare informatievoorzieningsproces. Het legt immers subjectiefrechtelijke claims (die tot 70 jaar na de dood van de ‘auteur’ zullen reiken) op alle waargenomen en vastgelegde informatie waaraan *ex post* een subjectief karakter valt te bespeuren. De gehele wereld van ‘de feiten’ die van oudsher buiten het auteursrecht onder de *free flow of information* valt, is daarmee in beginsel binnen het bereik van het auteursrecht gekomen. Of om het even te betrekken op een wereld waar veel geld rondgaat: ook de sportprestaties die zijn vastgelegd in beeld en geluid. Openbaarmaking uit het domein dat tot de privacy wordt gerekend, wordt niet langer getoetst aan het belang dat met openbaarmaking is gediend, afgezet tegen het belang van de bescherming van de privacy van de betrokkenen (de afweging zoals die voor het ‘portretrecht’ en de privacy bij mediapublicaties is ontwikkeld). De privacy claim kan in veel gevallen vervangen worden door een auteursrechtelijke claim (waarbinnen, behoudens de wettelijke uitzonderingen op het auteursrecht voor belangenafweging geen plaats meer is). Geïnterviewden zouden zich van dit verbodsrecht kunnen gaan bedienen om te voorkomen dat dingen die zij tijdens een interview hebben gezegd, maar waarvan zij achteraf spijt krijgen, uit de gepubliceerde versie van een interview te weren. Schuijt noemt het interview in zijn geciteerde *Vrijheid van nieuwsgaring* het nieuwsgaringsmiddel bij uitstek.

16. Bij het afsluiten van deze noot in september was het arrest geannoteerd door J. Seignette *IER* 2008/4 en I.M. Tempelman-van Hunen *Tijdschrift voor Vermogensrecht* 2008, p. 190, *EIPR* (Judica Krikke): 2008/9, N-74, Boek9.nl (Visser): 17 juni 2008, B9 6289 en Martin Senftleben in *AMI* 2008/5, p. 129. Ik vraag met name aandacht voor de laatstgenoemde noot van de juist aan de VU aangetreden hoogleraar auteursrecht waarin soortgelijke macro overwegingen als in deze noot aan de orde worden gesteld, zijn te vinden.

E.J. Dommering